

USA

INTERNATIONAL SCIENTIFIC
ONLINE CONFERENCE

ISOC
INTERNATIONAL
SCIENTIFIC
ONLINE
CONFERENCES

INNOVATION
IN THE MODERN
EDUCATION
SYSTEM

25 NOVEMBER
2023 YEAR

USA, WASHINGTON

Info.interconf@mail.ru

www.interonconf.org

**INNOVATION IN THE MODERN
EDUCATION SYSTEM**

Part 35

NOVEMBER 2023

COLLECTIONS OF SCIENTIFIC WORKS

Washington, USA
25th November 2023

INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM: a collection scientific works of the International scientific conference (25th November , 2023) – Washington, USA: "CESS", 2023. Part 35 – 450 p.

Editorial board:

Martha Merrill, PhD Kent State University, USA

David Pearce, ScD Washington, D.C., USA

Emma Sabzalieva, PhD Toronto, Canada

Nikadambayeva Hilola Batirovna, Candidate of Pedagogical Sciences,
docent

Pirimov Akram Pirimovich, docent

Shodiyev Furqat Davranovich, Candidate of Technical Sciences, docent

Languages of publication: русский, english, казахша, o'zbek, limba română,
кыргыз тили, Հայերէն

The collection consists of scientific research of scientists, graduate students and students who took part in the International Scientific online conference "**INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM**". Which took place in Washington on November 35, 2023.

Conference proceedings are recommended for scientists and teachers in higher education establishments. They can be used in education, including the process of post - graduate teaching, preparation for obtain bachelors' and masters' degrees. The review of all articles was accomplished by experts, materials are according to authors copyright. The authors are responsible for content, researches results and errors.

© "CESS", 2023
© Authors, 2023

TABLE OF CONTENTS	
Dusiyarova Barno Shuhratovna <i>SOCIAL MEDIA ADDICTION: ITS MENTAL HEALTH CONSEQUENCES AMONG THE YOUTH AND LEGAL APPROACH TO IT</i>	11
U.Jurakulov M.M.Bayeshanov <i>ISLAMIC RULERS IN THE WORK OF V.I.DAHL.</i>	18
Turdiyev Jamoliddin Pardaboy o'g'li Qahramonov Mironshoh Sherali o'g'li <i>PROFESSIONAL TA'LIM JARAYONIDA EVRISTIK YONDASHUVNI JORIY ETISHNING MAQSADI VA MOHIYATI</i>	27
Islomboyev Rustambek Umidjon o'gli Sh.O.Mamayoqubova N.N. Zubaydova <i>INGLIZ TILIDA SPEAKING OSHIRISH USULLARI</i>	31
Турсунбаева Юлдуз Радж қизи <i>ЁШЛАРДА МУОМАЛА ОДОБИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ ИМКОНИЯТЛАРИ</i>	35
Nurmatova Pokiza <i>O'ZBEK MODERN SHE'RIYATI: FAXRIYOR SHE'RIYATINI QIYOSIY O'RGANISH</i>	40
G.T.G'aybullayeva Q.T.Boltayeva N.J.Rahmatova <i>TA'LIM VA TARBIYA O'QUV JARAYONINING AJRALMAS QISMI</i>	45
Umurzakova Nargis Muxtarovna Nuriddinova Farangiz Ulug'bek qizi <i>OTA-ONA VA BOLALAR O'RTASIDAGI MUNOSABATLAR</i>	47
Akramboyev Rasuljon Adashovich Haydarov Muhsinjon Usmonjon o'g'li <i>NAMANGAN VILOYATI HUDUDIDA TARQALGAN DORIVOR O'SIMLIKlardan SHIFOBAXSH ICHIMLIKlar TAYORLASH SUTLI QUSHQO'NMAS MISOLIDA</i>	52
Sherimmat Yarmanov Davronbek Bekchanov Mukhtarjan Mukhamediev Yuldash Takhirov <i>STUDYING THE SORPTION OF PB²⁺ AND NI²⁺ IONS ON MODIFIED RICE HUSK BIOSORBENT</i>	59
Olmosova Munisa Sherxon qizi <i>O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORINING RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI</i>	74
Банноев Шокиржон Шарипжонович <i>МАҲАЛЛИЙ ОЗИҚ-ОВҚАТ БОЗОРИНИНГ ҲУДУДИЙ КЛАССИФИКАЦИЯСИ</i>	78

Sulaymonova SHaxzoda SHuhrat qizi O'RTA OSIYODA TA'LIM VA TARBIYA	82
Negmatova Dilafuz BADIY ADABIYOTDA ZONIM SO 'ZLARNING TASHBEH SIFATIDA QO'LLANISHI	86
Ergasheva Laziza Hotamova Jasmina Bobir qizi SHOULD A TEACHER BE STRICT OR FRIENDLY WITH STUDENTS?	92
Nodira Xikmatovna Azimova NUTQ O'STIRISH MASHG'ULOTLARIDA RIVOYATLARDAN FOYDALANISH TEXNOLOGIYASI	98
Nuratdinova Ilmira Muratbaevna MAMLAKATIMIZDA INTELLEKTUAL MULK HUQUQINI TA'MINLASH VA RIVOJLANTIRISHNING ISTIQBOLLARI	103
Zairiyev Abdulhamid THE PROBLEM OF TRANSLATION OF PHRASEOLOGICAL UNITS	108
Teshaboyeva Nafisa Zubaydulla qizi G'aybullayeva Nozima Dilshod qizi COMPOUND WORDS AND PHRASES IN ENGLISH	115
Kodirov Ziyodulla Abdumukhtarovich Dadajonov Sharabidin THE INFLUENCE OF TECHNOLOGY FOR PREPARING COCOONS FOR UNWINDING ON THE QUALITY OF RAW SILK	121
Isag'aliyeva Fotimaxon BOSHLANG'ICH SINFLARDA FANLARNI O'QITISHDA FOYDALANILADIGAN METODLARINING O'ZIGA XOSLIGI.	127
Raxmatullayeva Parizod Xolmamat qizi KONSTITUTSIYA MENING NAZARIMDA	132
Jalilova Charos Shamsiddin qizi Mavlonova Dilrabo Nizom qizi PENITSILLINNING TA'SIR ETISH DOIRASI	138
Mavlonova Dilrabo Nizom qizi Jalilova Charos Shamsiddin qizi YURAK MUSKULLARINING QISQARISH MEXANIZMI	140
Ro'ziboyev Ortiq Baxtiyorovich Raximova Shahnoza Nuraddinovna Sultonov Hayotjon Bahodir o'g'li Shonazarov Sarvarbek Maqsud o'g'li KVANT HISOBLASH MASHINALARINING ISHLASH PRINSIPLARI	142
Ro'ziboyev Ortiq Baxtiyorovich Raximova Shahnoza Nuraddinovna Sultonov Hayotjon Bahodir o'g'li Shonazarov Sarvarbek Maqsud o'g'li KVANT KOMPYUTERLARINING PAYDO BO'LISHI VA RIVOJLANISHI	149

<p>Абдумуталипов А.Б. Абдумуталипов Асилбек Боходиржон ўғли ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ИИВ АКАДЕМИЯСИ КУРСАНТЛАРИНИНГ ЖАНГОВАР ТАЙЁРГАРЛИГИНИ ЭРКИН КУРАШ СПОРТ ТУРИ ВОСИТАЛАРИ ОРҚАЛИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ</p>	<p>155</p>
<p>Abdukarimova Nodira " ASALARI HAQIDA "</p>	<p>167</p>
<p>Shukurova Robiya Husan qizi JAMIYATDA HUQUQIY ONG VA HUQUQIY MADANIYATNI SHAKLLANTIRISH</p>	<p>169</p>
<p>Yangiboyev Abdulaziz O`tkir o`g`li "SAUDIYO ARABISTONINING MUSULMON OLAMIDAGI SIYOSATI. SAUDIYO – ERON GEOSIYOSIY MUNOSABATLARI"</p>	<p>175</p>
<p>Sattorov Firdavs Ulug`bek o`g`li</b>  <b>Abdiyeva Odina Xolnazar qizi</b>  <b>Rahimjonov Jamshidbek Fayzullojon o`g`li</b>                  GEOSIYOSIY JARAYONLARDA O`RTA OSIYODA BUYUK BRITANIYA VA ROSSIYA MANFAATLARI DOIRASINING TO`QNASHUVI VA UNING ASOSIY SABABLARI.</p>	<p>180</p>
<p>G`oziyeva Farangiz Umidjon qizi</b>                  O`ZBEKISTONDA MUSIQA TURIZMI, UNING RIVOJLANISHI VA KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARINING O`RNI.</p>	<p>185</p>
<p>Normatov Nizamiddin Kamoliddin o`g`li Sirojiddin Mukhtorov THE ROLE AND IMPORTANCE OF USING FILES IN STORING LARGE VOLUMES OF DATA</p>	<p>189</p>
<p>Tagandurdiyeva Shasenem Qurbon qizi QADIMGI XORAZM TARIXIY-ME`MORCHILIK YODGORLIKLARI</p>	<p>195</p>
<p>Safarov I.U TASKS OF AUTOMATION OF INSTALLATION WORKS OF BUILDING STRUCTURES</p>	<p>200</p>
<p>Mengnarov Bakhrom Abdurasul o`g`li Raxmatova Zarnigor Bahodirovna SYNTACTIC STRUCTURE OF PROVERBS IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES</p>	<p>205</p>
<p>Bozorova Ro`zigul Xurramovna HOZIRGI ZAMON PSIXOLOGIYA FANIDA SHAXS, INDIVID VA INDIVIDUALLIK TUSHUNCHALARI</p>	<p>211</p>
<p>Ismoilova Roziyaxon Umarjon qizi ISSUES OF PREPARING YOUNG PEOPLE FOR FAMILY LIFE</p>	<p>216</p>
<p>Safarova Ozoda Salom qizi LEADERSHIP CHARACTERISTICS OF CHILDREN OF JUNIOR SCHOOL AGE</p>	<p>223</p>
<p>Акбаров Рахматилло Файзуллаевич</p>	<p>231</p>

Усмоналиев Хусанбой Илхомжон ўғли Муродов Абдулхамид Ахаджон ўғли СУҒОРИЛАДИГАН МИНТАҚАЛАРДА ЭРОЗИЯДАН САҚЛАНИШ ЙЎЛЛАРИ	
Eshqovvatova Dildora THE MAIN TYPES OF NONVERBAL COMMUNICATION ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES	236
Kamolova Sevinch Abduqayumovna TIBBIY LABORATORIYA VA BIOLOGIYA TADQIQOTLARDA STATISTIK TAHLIL USULLARINI TANLASH	240
Durmanova Gulchehra Dusiyarovna, MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA OILADA EKOLOGIK TA'LIM VA TARBIYA BERISH	243
Turdiyev Azamat G'ayratovich MAKTABGACHA YOSHIDAGI BOLALARDA MEDIAVOSITALARDAN FOYDALANISH METODIKASINI SHAKLLANTIRISH	249
Atamurodova Qunduzoy Abdug'aniyevna Meliboyeva Sojida O'ktamovna Norboyeva Roza Arslonovna BOSHLANG'ICH SINFLARDA ONA TILI VA O'QISH SAVODXINLIGI FANINING AHAMIYATI	253
Berdiev Sanjar Allanazarovich PREPARATION OF OLIGOMERS CONTAINING NITROGEN AND SULFUR BASED ON SODIUM TETRASULFIDE AND MELAMINE-CYANIDE ADDUCT.	259
Egamberdiyev Miravzal Bahodir o'g'li TURKIYA SIYOSIY ELITASINING RIVOJLANISH IERARXIYASI VA DINAMIKASI	262
Rahimov Abdulaziz Dilshod o'g'li UTILITARIZMNING IJTIMOIIY HAYOTDA TUTGAN O'RNI	268
Yusupova Maxpuza Numanovna Xakimjonova Odina Sobirjonovna Berdiyoroova Gulmira Abdumhammadovna Qo'ldashaliyeva Madina Ashuraliyevna UNRAVELING THE BIOECOLOGY OF VEGETABLE PESTS AND EFFECTIVE CONTROL MEASURES	274
Yusupova Maxpuza Numanovna Haydaraliyeva Mohinur Ikromaliyevna Ozodbayeva Naima Ulugbekovna Rozmetova Mehrshod Dilshodovna BIOECOLOGY OF COTTON PESTS AND THEIR CONTROL MEASURES	279
Rustamova Adash Eshankulovna THE MAIN COMPONENTS OF PEDAGOGICAL DIAGNOSTICS	284
Ergashova Husnida Ibrohimovna Raxmonqulova Sadoqat Abdug'iyos qizi	287

KALIFORNIYA QALQONDORINING BIOEKOLOGIYASI VA RIVOJLANISH DINAMIKASI.	
Nazarova Asal Alisher qizi JADID ADABIYOTINI O'RGANISHDA NAIM KARIMOV IJODINING O'RNI	290
Mirzaaxmedov Kamoliddin Mansurovich Rixsiboyeva Dilnavoz Uchqun qizi KELAJAK ISTIQBOLI O'Z QO'LIMIZDA	295
Тошпулатова Мухайё Бафоевна ОКИСЛИТЕЛЬНЫЕ КРАСИТЕЛИ И ФАКТОРЫ ВЛИЯЮЩИЕ ПРИ КРАШЕНИЕ МЕХОВОГО ПОЛУФАБРИКАТА	299
Джуроава Мухаббат Ибадуллаевна Насриддинов Улугбек Уткиржон угли ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПОЛИМЕРНЫХ МАТЕРИАЛОВ В ПРОИЗВОДСТВЕ КОЖГАЛАНТЕРЕЙНЫХ ИЗДЕЛИЙ	303
Джуроава Мухаббат Ибадуллаевна ВЫБОР МАТЕРИАЛОВ И КОЖИ ДЛЯ ЛЕТНЕЙ ОБУВИ	307
Haidarov Shakhriev Shukhrat ugli APPROACHES TO STUDYING THE PSYCHOLOGICAL HEALTH OF FUTURE ENGINEERS	311
Satimova Malika Baxtiyarovna SIYOSIY INSTITUTLAR	318
Bo'riqulova Charos Shavkat qizi SIYOSIY JARAYONLARNING MAKON VA ZAMON OMILLARI	323
Abdushukurova Nigina Dilshod qizi SIYOSIY ELITA REKRUTATSIYASIGA DOIR QO'LLANILADIGAN USULLAR	327
Xujaqulov Abdulaziz Hakim o'g'li UMUMKASBIY FANLARNI O'QITISH ORQALI TALABALAR TOMONIDAN SHAKLLANADIGAN TADQIQOTCHILIK QOBILİYATLARI	331
Rashidov Abror Kubayev Shahobiddin MILLIY IQTISODIYOTNI BARQAROR RIVOJLANTIRISH VA YUQORI IQTISODIY O'SISH SUR'ATLARINI TA'MINLASHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	337
Usmonova Vasila Botirovna Kubayev Shahobiddin O'ZBEKISTONDA ISHSIZLIK MUAMMOSI VA UNI HAL QILISH CHORA TADBIRLARI	342
Tursunmurodov Sardorbek Abdulla o'g'li Mahmudov Xudoyberdi Alisher o'g'li Ergashev Ozodbek Musurmon o'g'li GEOSIYOSIY JARAYONLARDA YEVROSIYO HARAКATINING SHAKLLANISHI VA TARQALISHI.	349
Nishonova Dilafuz Tojimatovna YOSHLARDA SOGLOM TURMUSH TARZINI SHAKLLANTIRISH	354

UMUMKASBIY FANLARNI O'QITISH ORQALI TALABALAR TOMONIDAN
SHAKLLANADIGAN TADQIQOTCHILIK QOBILIYATLARI

Xujaqulov Abdulaziz Xakim o'g'li

Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti

“Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi” kafedrası

katta o'qituvchisi

E-mail: kundalik@mail.ru

Annatatsiya: Maqolada, oliy ta'lim muassasalaridagi muhandislik ta'lim yo'nalishi talabalariniga umumkasbiy fanlarni o'qitish orqali talabalar tomonidan shakllanadigan tadqiqotchilik qobiliyatlarini shakllantirish metodikasi tahlil qilingan va tadqiqotchilik, evristik va muammoli o'qitish metodlari orasidagi umumiylikni ko'rib chiqish orqali o'qitishning muammolizlanish usulining ayrim xususiyatlarini qayd etish mumkinligini bayon etilgan. Shuningdek bizning ishimizda muhandislik yo'nalishi talabalar tomonidan umumkasbiy fanlarni o'qitishda hamda hisoblash ishlarini va kurs loyihalarini bajarishda shakllangan va ishlab chiqilgan tadqiqot qobiliyatlari darajasi aniqlangan.

Tayanch so'z va iboralar: konsepsiya, qobiliyat, kasbiy kompetensiya, evristik, muammoli o'qitish, tushuntiruvchi-illyustrativ, reproduktiv, muammoli, eksperiment, bilim, ko'nikma.

Kirish. O'qitish jarayoni uzoq tarixga ega hamda doimiy ravishda amaliy o'qituvchilar nuqtai-nazaridan paydo bo'lib, ta'lim va tarbiyaning turli pedagogik konsepsiyasi tarkibida paydo bo'ladi.

Tadqiqotchilik metodining faol targ'ibotchisi sifatida Б.Е.Раиков ta'limning shakllanish xususiyatlarini keltirib o'tadi. Tadqiqotchilik metodi bo'lajak mutaxassisni to'g'ri shakllantirish orqali, aniq fikrlar sohasida mantiqiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga katta hissa qo'shishini alohida ta'kidlaydi. Shuningdek, talabalarning ilmiy-tadqiqot hamda tadqiqot ishlari orasida o'xshashlik mavjud: talaba va olim xuddi shunday mantiqiy yo'ldan boradi. B.Y.Raikov o'zining ilmiy asarlarida tadqiqot metodini “mavjud voqealarni mustaqil mushohada etishga asoslangan malum bir mantiqiy jarayonga rahbarlik qiladigan o'qitish metodi” deb ta'riflaydi.

Ilmiy tadqiqotning mazmuni va mohiyati. Pedagogik amaliyotga o'qitishning tadqiqot metodini birinchilardan bo'lib A.Y.Gerd kiritgan. U kognitiv ta'lim jarayonida tadqiqot faoliyatining o'zni hamda ahamiyatini aniq va ravshan belgilaydi: barcha haqiqiy bilimlarni insoniyat tomonidan

kuzatish, taqqoslash hamda tajribalar orqali, asta-sekin kengayib borayotgan xulosalar hamda umumlashmalar yordamida olinadi.

Tadqiqot jarayonida pedagogik kuzatuv, qiyosiy tahlil, umumlashtirish, pedagogik tajriba-sinov, matematik-statistik tahlil, mental kartalar hamda forsaytning ekspert so'rovi, ssenariylar ishlab chiqish, kelajak yashigi, Delfi kabi metodlaridan foydalanilgan.

Ilmiy tadqiqotning qo'llanilish sohasi. Oliy ta'lim muassasalarida sifatli, raqobatbardosh kadrlar tayyorlashning yangi yo'llarini izlab topish, bizningcha, o'qituvchi-pedagoglar tomonidan boshqarilishi kerak. Bunda haqiqatda amalga oshirilayotgan ta'lim jarayonini mantiqiyiligini ta'minlash; ta'lim mazmunini yanada rivojlantirish, kasbiy kompetensiya va uning tarkibiy tuzilmalarini, bo'lajak muhandislik sohasi mutaxassislarining shaxsiy va axloqiy fazilatlarini shakllantirishga qaratilgan yangi dasturlarni ishlab shiqish, o'quv jarayoniga talabalarning moslashuvini ta'minlashga qaratilgan maxsus kurslarni kiritish amalga oshiriladi. O'qituvchilar ta'lim jarayonida samarali o'qitishning intorfaol metodlaridan maqsadli foydalanadilar, OTMning barcha tarkibiy tuzilmalari, jamoat tuzilmalari faoliyatini muvofiqlashtiradi, ta'lim sohasida pedagogik ta'minotning yagona tizimi yaratilichiga erishiladi.

O'qitishdagi tadqiqotchilik yondashuvi nafaqat yuqorida aytib o'tilgan balki Sh.Sh.Blonsky, S.T.Shatsky asarlarida va boshqalar asarlarida uchraydi.

Ilmiy tadqiqotdan kutiladigan natija. Tadqiqotchilik, evristik va muammoli o'qitish metodlari orasidagi umumiylikni ko'rib chiqamiz. Avvalo, o'qitishning muammoli-izlanish usulining ayrim xususiyatlarini qayd etish mumkin. Avvalo, har ikkala holatda ham har qanday ijodiy faoliyatgaxos bo'lgan uslub va usullarni faol o'zlashtirish mavjud. I.Y.Lerner "Insonni ijod qilishga o'rgatishning yagona yo'li bor – unga ijodiy tartiblarni, ya'ni ijodiy faoliyatning mohiyatini tashkil etuvchi tuzilmalarni o'rgatish kerak. Hamma narsa faqat yordamchi rol o'ynaydi. Buning uchun:

1) bilim oluvchi tomonidan egallangan bilim hamda qobiliyatlarni mustaqil ravishda yangi vaziyatga sinovdan o'tkazish;

2) tadqiq etilayotgan obyektning yangi funksiyasini ko'rish;

3) obyekt tuzilishini aniqlash;

4) muammoni ko'ra bilish;

5) muqobil yechimtopish;

6) yuzaga kelgan muammoga nisbatan avvaldan o'rganilgan faoliyat usullarini yangilariga birlashtirish[1].

Nima uchun? bundan nima kelib chiqadi? qanday qilib? bu muammoni qanday hal etish mumkin? singari savollarning bari muammoni hal etish uchun ijodiy izlanish strategiyasini rag'batlantiradi, ba'zi yo'nalishlarni

belgilaydi. Bunday taxminlar, savollar soʻzning keng maʼnosida muammoli qarashni yaratib beradi.

Didaktik hamda amaliy tadqiqotlarning natijasiga koʻra, oʻqitishning muvaffaqiyati mazmunini toʻgʻri belgilash hamda taʼlim maqsadlari va maqsadlarga erishish yoʻllari (oʻqitish metodlari)ga ham bogʻliq[2].

Zamonaviy oʻquv-uslubiy adabiyotlarda ilmiy tadqiqot ishlarining turli xususiyatlari, xususan ularning qisqa hamda uzoq muddatli, sifat hamda miqdoriy, rejalashtirilgan ish va ijodiy vazifalarga boʻlinishi keltirib oʻtilgan.

Oʻqitish metodlari maʼruza, tushuntirish va boshqalarga boʻlinadi, bundan tashqari tinglash, tushunish, mashq etish, modellashtirish, soʻrov, imtihon, hikoya, loyiha himoyasi va boshqalarga ham boʻlish mumkin. Ogʻzaki, koʻrgazmali va amaliy metodlar axborot uzatish manbalari va usullari bilan ajralib turadi. Tarbiyalanuvchilarning bilish faoliyati xususiyatiga mos tushuntiruvchi-illyustrativ, reproduktiv, muammoli, evristik (qisman izlanishli) va tadqiqotchilik metodlariga ajratiladi[3].

Umumkasbiy fanlarni oʻqitishda eksperimentga tayanish mutlaqo zarur, chunki u texnik nazariyaning barcha komponentlari bilan cheklangan. XXasrning buyuk olimi A.Yeynshteyn eksperimental asosda oʻrganishga oʻzining munosabatini shunday ifodalagan: “Oʻrganishning birinchi bosqichida vizual qiziqishni uygʻotuvchi eksperimental tomondan boshqa barcha narsa istisno qilinishi kerak”. Oʻquv-texnik tajriba demonstratsion tajribalar, laboratoriya hamda amaliy ishlarni oʻzida mujassamlashtiradi. Quydagi 1-jadvalda eksperimental tadqiqot usullarining ilmiy hamda uslubiy taraflarining mosligi koʻrsatilgan[4].

1-jadval

Ilmiy va metodologik aspektlar

№	Ilmiy aspekt	Metodik aspekt
1	<i>Bilimlar fondini tahlil etish hamda farazlarni oldinga surish</i>	<i>Hayotiy tajriba tahlili hamda oʻrganilayotgan obyekt bilan bogʻliq oldingi mavzu yuzasidan bilimlar, ekspremental gipotezasini rivojlantirish</i>
2	<i>Eksprementni rejalashtirish, tanlash yoki eksprement metodini ishlab chiqish</i>	<i>Hodisani takrorlash usulini tanlash hamda uni kuzatishni tashkil etish</i>
3	<i>Gipotezani tasdiqlashga yetarli boʻlgan eksprement oʻtkazish.</i>	<i>Obekt hodisalari yoki parametrlarini aniqlash uchun oldindan maʼlum boʻlgan sharoitlarda (oʻzgarmas yoki oʻzgaruvchan) tajriba oʻtkazish</i>

4	<p>Ishlov berish (shu jumladan kompyuter) ko'p ekspremental ma'lumotlar hamda ma'lum nazariy yondashuvlardan ehtimoliy yoki ishonchli xulosalarni shakllantirish.</p>	<p>Eksprement shartlari hamda natijalarini aniqlash. Funktsional bog'lanishlarni o'rnatish. Tajriba natijalari tufayli xulosalarni rivojlantirish. Natijani eksperimental tekshirish.</p>
----------	---	---

Bizning ishimizda muhandislik yo'nalishi talabalari tomonidan umumkasbiy fanlarni o'qitishda hamda hisoblash ishlarini (nazariy mexanika hamda materiallarning qarshiligi) va kurs loyihalarini (mexanizmlar hamda mashinalar nazariyasi, mashina qismlari) bajarishda shakllangan va ishlab chiqilgan tadqiqot qobiliyatlari darajasini aniqlandi (2-jadva).

jadval

Talabalarni umumkasbiy fanlardan tadqiqotchilik qobiliyatlarini shakllantirish

Fanlar	Qobiliyatlar	Faoliyat
Hayot faoliyati xavfsizligi	<ul style="list-style-type: none"> - tadqiqot muammolarini hal etish uchun fundamental qonunlar hamda ilmiy-texnik nazariyalarni qo'llash; - tadqiqot maqsadlari, vazifalari hamda usullarini aniqlash; -matematik hisob-kitoblarni bajarish hamda bajarilgan ish natijalari va muvaffaqiyatini tahlil etish; 	<p>Masala yechish, hisob-kitob ishlarini olib borish</p>
Ishlab chiqarishda elektr xavfsizligi	<ul style="list-style-type: none"> -tadqiqot maqsadlari, vazifalari hamda usullarini aniqlash; -hodislarni tahlil etish; -tadqiqot natijalarini grafik usulda tuzish (hisoblash sxemalari va boshqalar; -Ishlab chiqarishda elektr xavfsizligi bo'yicha nazariy bilimlarni egallash; -muammolari hal etish uchun fundamental qonunlar hamda ilmiy texnik nazariyalarni qo'llash; - matematik hisob-kitoblarni amalga oshirish hamda bajarilgan ish natijalarini tahlil etish. 	<p>Masala yechish, hamda grafik ishlarni olib bosh</p>
Yong'in xavfsizligi	<ul style="list-style-type: none"> -tadqiqot maqsadlari, vazifalari hamda usullarini aniqlash; 	<p>Kurs ishlarini bajarish</p>

	<p><i>-Yong'in xavfsizligi bo'yicha nazariy bilimlarni egallash;</i></p> <p><i>-fundamental qonunlar hamda ilmiy-texnik nazariyalar orqali modellarning xossalari o'rganish;</i></p> <p><i>-texnik obektlari fundamental qonunlar va ilmiy texnik nazariyalar orqali loyihalash;</i></p> <p><i>-loyihani himoya etish.</i></p>	
--	--	--

Didaktik vazifalarning xususiyatiga qarab bilim olish usullari quyidagicha ajratiladi; ko'nikma va malakalarni shakllantirish metodlari (masalan, aqliy harakatlar tushunchalarni tizimli shakllantirish metodi); bilim, ko'nikma va malakalarni nazorat etish metodlari; ijodiy faoliyatni shakllantirish metodlari. Tadqiqotchilik metodining to'rt bosqichi mavjud.

1) kuzatish ilmiy faktlarni hamda ularni o'rganishga imkon beradi;

2) gipotezani shakllantirish. Ilk fikrlar hamda tushunchalarni shakllantirishni o'zida mujassamlashtiradi;

3) tajriba. Gipotezani sinab ko'rish. Bu laboratoriya sinovlarini o'tkazishni o'zida mujassamlashtiradi.

4) natijalarni qayta ishlash. Tushuntirish hamda umumlashtirish.

Ushbu usulning aniqlangan bosqichlari o'quv-tadqiqot faoliyati vazifalarini hal etish uchun asosi asosida foydalanish kerak, deb hisoblaymiz.

Xulosa.

Muhandislik yo'nalishi talabalarini o'qitishdagi asosiy maqsadlari umumkasbiy fanlar siklini ifodalab beradi, ya'ni umumkasbiy fanlar sohasiga oid yuqori darajadagi fundamental bilimga ega bo'lgan mutaxassisni tayyorlash, hamda maxsus fanlarni o'rganishdagi tayyorlangan texnologik hamda texnik hisob-kitoblarni amalga oshirish qobiliyatlari zamonaviy muhandislik fikrlashini rivojlantirishga katta hissa qo'shadi, hamda bo'lajak muhandis oliy kasbiy ta'limning Davlat ta'lim standartiga mos javob beraolishi kerak bo'lgan talablarni belgilab beradi. Texnika oliy ta'lim muassasalari talabalarini ta'lim davrini tugatgandan keyin bo'lajak muhandislar kasbiy faoliyatning operatsion, texnologik hamda xizmat ko'rsatish, tashkiliy hamda boshqaruv, loyihalash hamda muhandislik, ishlab chiqarish hamda texnologik, tadqiqotchilik kabi turlarini amalga oshirishda har tomonlama tayyor bo'lishlari kerak.

ADABIYOTLAR:

1. Черниченко В.И. Дидактика высшей школы / В.И. Черниченко - М.: Вузовская книга, 2002. — стр. 73-77.

2. Давыдови Р.А. Учебно-производственная практика как средство повышения конкурентоспособности выпускников туристических вузов Сходня, 2004. — 166 стр.

3. Харитонова Н.В. Направления формирования профессиональной компетентности у студентов // [http://www.masu.ru/ssiense/sbornik/31 .htm](http://www.masu.ru/ssiense/sbornik/31.htm).

4. Базарова Т.В. Мониторинг качества профессионального образования в техникуме на основе компетентного подхода / Т.В. Базарова : дисс ... канд. пед. н.— М., 2007. — 244 стр.